

Historia dunha bisneta

Xose de la Torre

A comarca do Morrazo foi, sen dúbida, unha das zonas do país onde se notou con maior intensidade a represión. Pouco despois do triunfo da Fronte Popular comezan a notarse movementos por parte dalgúns mandos do exército e da Garda Civil. Estes movementos, pasarían a un primeiro plano ó redor do día 21 de xullo de 1936 cando as forzas sublevadas comezarían os rexistros e as detencións, o que levou tamén ós primeiros fuxidos. As illas Cíes, os cemiterios, os montes ou un simple palleiro foron agocho para moita xente. Pronto chegarían a Marín grupos que certificarían o alzamento. Moitos axiña caeron, outros tardaron máis, pero hai casos certamente conmovedores.

Dende a súa casa vese parte da enseada que une os concellos de Marín e Bueu. Ao fondo, tras unha impresionante lingua de mar están as Ons, visibles ó completo. Entre a casa e semellante vista, un hórreo, un anaco de horta e moita historia que intentamos estreitar cando sentamos na cociña. Media idade e moita vida, satisfeita dos seus e ó mesmo tempo hereditaria do medo (obviamente en menor medida); simpática, alegre e como calquera nai sempre disposta a axudar ós seus fillos. Todas estas cousas fan especial a unha muller, mais atopámola no camiño por ser a bisneta dun fuxido na represión daquel verán de 1936. Comeza a relatar. Non fixo falta ningunha pregunta, tiña moi claro o que quere contar e o que garda para sempre dos seus antepasados. Ela non coñeceu ó seu bisavó en persoa, máis todo o que sabe vénlle do avó, quen tamén gardou moito do

que viviu e sabía.

“O meu bisavó chamábase Manuel e era militante de esquerdas –dubida entre o partido socialista e o partido galeguista-, seica era moi alegre”.

Xunto a Manuel había moitos militantes desta parroquia mariñense que co levantamento fuxiron.

“Houbo tamén, quen cambiou de bando por medo” – conta.

Estiveron en paradiro descoñecido durante moito tempo pasando todo tipo de situacións. Un xa se pode imaxinar ó escoitar as atrocidades que se produciron sobre todo nos primeiros momentos. Preto dunhas veigas con abundantes eucaliptos, vivía un falanxista amigo da familia que ó parecer soubo quebrar coas diferenzas para axudalos. Este avisaba á familia de Manuel de cando habería toque de queda para que non o collesen na casa. A forma de actuar deste home era toda unha excepción que non se repetía en ningún outro veciño, as humillacións a fuxidos e a familiares de fuxidos era o pan de cada

día. Afortunadamente nunca colleiron a Manuel, quen morreu máis tarde con 56 anos e catro fillos, un deles o avó desta muller. Recorda que lle contaban doutros fuxidos que chegaron a pasar ata cinco anos en palleiros sen que os descubrisen. Sorpréndelle ver como hoxe en día hai rapaces ós que se lles conta que os seus avós eran republicanos cando non é certo. Quizais é un síntoma da vergoña que se garda por todo o que pasou e nunca se debería repetir.

Os fillos de Manuel, que sempre levaron a ferida dentro deles, tiveron que padecer xunto ás súas familias o resto da ditadura até o seu fin. Enterráronos sen misas e algún deles coa bandeira da república.

“Tiveron que sufrir e moito”, conta ela entre bágoas.

O pranto en silencio é a escena máis común que acompaña estas vivencias da Guerra Civil. Con todo, e gardando o anonimato, sabe que ó contarnos isto, realiza a súa particular homenaxe ós seus. Por eles.

